

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 44.

У НОВОМ САДУ 3. НОВЕМБРА 1888.

ГОД. IV.

АНДРИЈА ХУМСКИ.

ТРАГЕДИЈА У ПЕТ ЧИНОВА.

НАПИСАО АНДРА ГАВРИЛОВИЋ.

О С О Б Е :

Радослав, краљ рашки и травунски.
Краљица Ана, његова жена а кћи
ослепљеног солунског цара Тодора.
Владислав, брат краљев, доцније краљ.
Властољуб, кнез.
Даница, његова кћи.
Цвета, жена дадиља.
Растислав, }
Радош, } војводе у краљевој војсци.
Милутин, }

Радац, краљев пехарник.
Станислав, збачен властелин.
Андрија, велики независни кнез хум-
ски, синовац Немањин а стриц
Радославу и Владиславу.
Богдан, }
Радослав, } његови синови.
Новица, жупан у Хуму.
Завиша, војвода у Хуму.
Петар Болеславић, кнез дубровачки.

Тодор Крусић, властелин дубровачки.
Бождар, млад племић у Дубровнику.
Вериславић, } посланици дубровачки.
Мишетић, }
Старац.
Стражар.
Војводе краљеве и хумске,
властела већа дубровачког,
војници краљеви и хумски.
Време: прва половина XIII. века.

П Р В И Ч И Н.

Пред градом краља Радослава у Паунима. — Вече.

ПОЈАВА ПРВА.

Владислав, Властољуб и Станислав.

Владислав. Време је тако zgodно приспело!

И последњег се тврдог ослонца
Са падом таста свога лишио.
Јер цар солунски Тодор збачен је,
И к'о ослепљен роб је постао,
Те у Бугарској живи остављен.
Сад у Солуну и код Бугара
За Радослава нема помоћи.

Властољуб. Властела овде маха отимље,
Уз тебе све је.

Владислав. Али Андрија?

Властољуб. Он самостално води преговор,
Дубровчани му нуде савеза,
Од краља брзо са свим отпаде.
Знамење мрзи самог краљевства,
Жупанскога је реда заступник,
Повучен живи, Хумом управља,
Одлучан и строг, решљив, одважан
Стариј' му син је, Богдан, чуо сам,

Ивер од истог дуба отпао,
За млађег веле опет друкчије,
Мирнији да је, ил што б' рекао:
Од срца више.

Владислав. Позват' Андрију,
Била би сада прва потреба,
Јер умеша л' се у ту заверу,
Плећима својим све ће сносити.
Уз краља стане л', биће невоље.

Станислав. За Богдана сам чуо, говоре,
Да се од некуд овде налази,
Готово више кришом долази,
По кад што тајно земљу об'лази.

Властољуб. У тешкој мржњи сад сам с Андријом,
Па опет брзо морам чинити,
С ума ми никад јоште не слази,
Од њега морам вазда презати.
Рећи ћу, да се за то дигосмо,
Поредак стари земљи вратити,
Жупанско доба с нова славити.
Поверује ли, можда пристаће,
А пристане ли, себ' је убио,
Радослав падне л', ред је на њега.
Хајдемо, ја ћу тражит' Богдана.

Владислав и Властољуб одлазе.

ПОЈАВА ДРУГА.

Станислав (сам). Када га слушаш, би се заклео,
Из њега љубав, благодот говори.
Сад Радослава мрзи страхотно
А за то само, што се надао,
Да ће му ћерка постат' краљица,
На престо када дође Радослав,
А нада није делом постала.
Сад с Владиславом кује заверу,
Јер он му даде речцу поштину,
Буде ли краљем, зет му постати.
Сирото дете, јадна Даница!
Не слути, мирно сања о срећи,
Док отац са њом води продају.
Са њим се нигда не бих здружио,
Ал морам вратит' сјаја пређашњег.
Тек Владислав га може вратити.
Ха, пехарника ево краљева!
За њега држе, да би пристао.

ПОЈАВА ТРЕЋА.

Станислав и Радан.

Станислав. Хеј, пријатељу, врло радо бих
Нешто те пит'о.

Радан. Питај слободно.

Станислав. Кад облак скрије зраке сунчеве,

Те бацив своју сенку голему
У мутан вео земљу обвије —
Кад душа слаже јаде на јаде,
Са даном сваким боле гомила,
Те од тог зида зграду велику,
Да ту под сводом силна терета
Једнога дана тужне прилике,
И сама може болно клонути —
У таком часу, брале, шта мислиш,
Да личи више мушком поносу:
Ил се под таквим болом савити,
У таму мртву духом тонути,
Или ће бити боља прилика
Завитлат' мачем тако далеко,
Да урез, где се мачем дотакло,
Потоњем свету прича слободно:
И смртан човек влада муњама?!

Радан. И суза, можда, неком приличи,

И уздах, можда, лечи некада,
Ал' време није томе за мене.
Знадем, што питаш, рећ' ћу искрено:
Зашло је сунце моје љубави,
У крило ноћно дан ми утон'о,
У срцу, где се пламен развио
Те светле искре небу летеле,
Сада се слажу санте големе;
А падне л' који зрачак сунчани

На глатко лице леда дебела,
Не топив леда сам се замрзне.
Такова студен све ће смрзнуги,
Ал само не ће моју освету,
У њој се она спрема борити,
Од ње се она учи ломити
У бурном свету жеље варљиве.

Станислав. Од тог је доба доста протекло,

Како се о том поче зборити
Међ људ'ма најпре тајно, шапатом,
А после, богме, све то гласније.
Тол'ко те пута хтедох питати,
Ал ми се увек речца претргла,
На устима ми вазда застала,
Кад спазих твоје чело мргодно,
Кад видех твоје тамне погледе.
И сада, веруј, нисам на чисто,
Јер ко ће све то моћи вероват',
Што се по свету прича, проноси.

Радан. У том је, видиш, доста истине,

Ја сам је волео, исту краљицу.
Љубави, кажу, има различне,
О томе не знам, питај мудрије,
Али то беше огањ пламени,
Што се у срцу моме затек'о.
Ту се подиг'о, ту ме опек'о.
Краљица знаде многе опсене,
Гркиња вешта разним тајнама,
О томе можеш свуда слушати,
Чарањем краљу памет заводи.
Мађије своје, веруј, пријане,
На мени да је вешто пробала.
Вече је било, вече заносно,
Вид'о сам, где се хитро спустила
Из двора свога врту хитајућ';
Стај'о сам тамо к'о у пламену,
А лахор мане л' лаким крилима,
Мирис ми душе њене доноси.
Погледах горе небу плаветном,
А месец срећан плива пучином,
Те љуби звезде жарком милином.
Светлила ноћна љубе с' међ собом!
И ја се кретох, хтедох дотаћи
Уснама својим румен лица јој.
Чуо сам кикот смеха њезина,
Сећам се, да се брзо скупеше,
А шта је даље било, причаће
Та бајна ноћца, која сагледа
У чару своје тако недео.
Ја више нисам сунца видео,
А месец сјајни тек сам гледао
Кроз мален отвор мрачне тамнице.
Једнога дана ево долазе,

Скидају ланца тешке окове,
Слободан — веле. Како слободан?
Душа ми беше вазда слободна,
А то је било мучно сновивање.
И отад живим само, веруј ми,
Да спремим оном, кој ми намете
Онакав санак, јаву страшнију.

Станислав. Па ти их опет служиш честито.

Радан. Не знадох најпре, што ме пустите,
Бездушан повод таке милости
Ја сам тек после мог'о дознати.
Краљица хтеде опет играт' се
Са срцем мојим ради забаве.
Ал ја се склањах, пазих, чувах се,
Гајећи мржњу, чеках освету.
Па добро беше дошло за мене,
Пехарник краљев хоћу л' постати.
До душе има можда довољно,
О таком чину који сновијају,
Ал то је само сенка за мене,
Јер прошлост моја беше друкчија,
Властелин можда први у земљи.
Тол'ко сам мог'о као пехарник
Вечним их санком све успавати,
Ал нисам хтео — хтедох да видим
Тренутак макар само једини
С престола њега доле свргнутог
А са њим и њу, горду Гркињу.

Станислав. Па чекамо ли згодна времена
Сатреће све нас.

Радан. Када угледам
Мач против краља један истргнут,
Други ће бити мач ми челични.
А време кад се споро примиче,
Пођимо сами року на сусрет.

Станислав. Не брин' се, брале, само одлучно,
Време је дошло, рок се примак'о.
Ти знадеш, мене како лишише
Земаља мојих, славна живљења,
Да тиме, веле, казне неверу.
Невера он је нашег закона,
А Гркиња га учи лукава
По византиски нама владати.
На овом месту чућеш за тренут
Заверу спремну против престола.

(Оду.)

ПОЈАВА ЧЕТВРТА.

Властољуб и *Богдан* долазе у разговору.

Богдан. По старој оној, кнеже, навици,
Са млеком што је јоште сисамо,
С колена даље мржња прелази,
Па како можеш јоште мислити,

Да ћемо моћи од сад заједно
Једноме циљу сложено служити?
Доста је, мислим, што још можемо
Зборити мирно један са другим.

Властољуб. Међер сам грдно себе варао,
Што држах, да ће време загладит'
Пређашњих дана старе грехове!

Богдан. Време је, кнеже, лепо открило,
Како се њиме мало добило.

Властољуб. Жупане, имаш право на жалост.
Али ко уме опет слушати,
Шта само време данас говори,
Тај чује јасно: напред, на дело!

Богдан. Не знам, шта време данас говори,
Језика таквог нисам учио,
Поноћ казује црну садашњост
А ведар данак доба прошлости.

Властољуб. Време ми даје строгу заповест,
Да брзо крвљу оно исправим,
Спрам оца твога што сам згрешио.
Твој отац оста вазда заштитник
Жупанског доба, реда племенског,
Он није хтео једну државу
Са једним силним краљем на челу.
Друкчије онда ја сам мислио,
Ми бесмо вазда разна мишљења.
Па када умре Стеван Немањић,
Као краљ први српским земљама,
Твој отац, кнеже, стари Андрија,
Мишљаше тада назад вратити
Ток свију ствари српске државе.
Препрека тад му бејаш највећа,
А сад тек видим, да се преварих.

Богдан. Не мислим, кнеже, да ћеш успети,
Погрешке таке лако загладит'.

Властољуб. Понудићу му своју мишицу
У овом часу са свим погодном.
А, мислим, стари вођа лавова
Да није мог'о лако заспати.

Богдан. Не спава, јесте, али шта снује,
О том ти не бих знао причати.
Од оног дана, када Радослав
На главу стави круну краљевску,
Врлетном кршу ми се склонисмо,
Одатле никуд није ишао,
Премишља мисли, мало говори.

Властољуб. Па с тога мени беше милије,
Кад сазнах, да си амо сишао,
На који данак само оставив
Поносно гнездо орла крилатог.

Богдан. Мој отац, кнеже, стари Андрија,
А са њим и ми, деца његова,
Живећи тако у тој самоћи,

WWW.UNILIB.RS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Стекли смо, веруј, тврду копрену,
Која нам чува срца самотна,
Па треба много речи, разлога,
Копрена што год докле попусти.
С тога се нигда не бих примио,
Свом оцу о том ма шта зборити.

ПОЈАВА ПЕТА.

Долазе: **Владислав, Станислав, Радан, Растислав, Радош, Милутин** и више војвода. — Вече све дубље.

Властољуб. У срећан час сте амо приспели,
А делу нашем бог ће помоћи!

Растислав. Нек тренут овај братске љубави
Донесе живот неком, неком — смрт!

Радош. Нек вазда буде горког спомена
За неког само, али за нас не!

Милутин. За оног, кој' га својим делима
— Неделом боље — до сад заслужи.

Властољуб. А треба л', браћо, име изрећи?
Има л' међ' нама кога, што не зна
У кротком лику зверске навике?

Многи. Краљ и краљица!

Властољуб. А треба л' рећи, шта се чинило?

Ко не зна понос српски погажен?
И ко се не ће од нас стидети,
Када се сети, ко нас предводи,
Ко земљом српском данас управља?
Ко је виновник љута пораза,
Те земље крвљу скупо плаћене
Око Вардара брзо губисмо?
Који је владар само именом,
А делом, чујте жена управља?
Чија ће крвца љагу опрати
Са српског рода, нашег поноса?

Растислав. Ми знамо краља, своју несрећу,
Радослав нека за то пропадне!

Радош. Живота ево, доле с Гркињом!

Милутин. Злата ћу дати, не ћу штедет' крв!

Радан. За час сам овај бога молио,
А бог је добар, па ми дарова.

Многи. Са краљем доле!

Владислав. Срца говоре!

Море се силно пење, уздиже,
А у том мору наша држава
Валима лута, ломи с', крши се.
На пос'о браћо, крму држимо,
Обали брод наш нека заброди,
Огњиште своје када спасемо,
Какав ће нови пламен планути,
То ћемо после сами гледати.

Властољуб. Ил већ и у том има примера.

Ви знате кнеза хумског, Андрију,
Сваке се везе с краљем одрек'о,

Честито домом својим управља,
А Хум под њиме цвета усрећен.
Не грешим, можда, што ћу казати,
Да и он спрема мача челична,
На чело нама да се постави.
На ту ме мис'о ево наводи,
Што се на овом збору затек'о
И Богдан, крило старог сокола.

Богдан. Случај ме амо до вас доведе.

Прилике тешке, жиће мучније!
Јест, треба стати једном одлучно
На браник части, свога имена.
Желим вам спаса, желим успеха,
Као што душом трнем, када бих
С обале глед'о тамо далеко,
Како се морнар, тешко уморен,
Последњег пута бије с валима,
Што су се дигли да га оборе.
Ах' хоћу ли вам моћи помоћи,
Хоће ли капка крви ил' зноја
И с мен' се слити, не знам казати,
— Јер јоште живи стари Андрија.

Растислав. Андрија живи, жив нам и био!

Али о њему ништа до сада
Одавно нисам мог'о сазнати.

Радош. Што велиш, да се ор'о крилати
У своје гнезду крепак налази,
То може само сиве соколе
На теже после брже повести.

Милутин. Па шта нам ради седа старина?
Мало ће ко што знати о њему.

Богдан. С кршева оних гледа окол,
Како све тоне, даље пропада,
Како се људи радо варају,
Одричу бога, савест презиру.

Радан. А мисли л' кад год доле слетети?
Мисли ли мача свога вадити?
Би л' и он с нама хтео пристати?
Би ли нас скоро напред повео?

Богдан. Усамљен живећ' дане проводи,
Кад очи склопи, снови прошлости,
Баци ли поглед с оних кршева,
Од куда амо сунце исходи,
Тада тек стеже своју десницу,
Дубоке боре чела његова
Још веће дођу, али никоме
Ни речи једне тада не рекне.
Падне ли вече, ноћца долази,
Да санком свежим људе одмори,
Из одаје ћу тад му зачути
У немој ноћи тежак уздисај.
То душа стара даје одушке
Болима љутим, тешким ранама.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Тол'ко га пута зора затиче,
А ока свога није ни свео.
Каткад бих рек'о, чека тренуте,
С грмљавом амо да вас походи.
Ипак вам не бих смео тврдити,
Да би се овом часу одазв'о.

Владислав. И тако можда часа чекајућ'
Стари ће витез снагом клонути,
Јер дани лете, време пролази,
Дубока старост брзо долази.

Богдан. Када се дигне вихор страховтни
По земљи српској против престола,
Све, што год могу, све ћу чинити,
Само о једном не смем тврдити,
Да кренем свога оца Андрију.

Властољуб. Задаћа така тешка одиста,
Ал у толико хвала чистија!
Учини само дома код њега,
На прошлост нека стави заборав,
Нека нас прими као другове,
К'о браћу своју, децу сироту,
А друго биће моја задаћа.

Богдан. Све, што сам вид'о, што сам сазнао,
Све ћу му рећи, све ћу причати,
Ал хоће л' опет с вама с' кренути,
Не дајем речи, свога имена.

Властољуб. Пружи нам руку, да он пристаје!

Станислав. Положи мача поред нашега!

Растислав. Ево ти руке!

Богдан. Опет — не могу!

Радош. И опет: самом делу помози!

Богдан (колеба се). Помоћ' ћу, али —
(Чује се ловачки рог у близини.)

Властољуб. Из лова краљ се враћа с краљицом.
(Склоне се лево и десно за жбунове.)

ПОЈАВА ШЕСТА.

Краљ Радослав и краљица Ана са војводама и ловцима.
Воде једног старца.

Краљ Радослав. Нек соколари носе соколе,
Водите хате, брзе хртове,
Сам ћу отићи, не ћу бунити
Светину луду, града целога.
Зликовца овог, што се дрзнуо
За издајника земље молити,
У тврде ланце, тврђе окове!
Нека се каје, нек се научи
Краљевског сјаја боље штовати.

Старац. Милост! О, милост! Није издајник.
За сина мољах, своју потпору.

Краљица Ана. Ја не знам, нисам никад слушала,
Нико ми до сад није причао,
Каква би земља бити морала,
Робови где би с' тол'ко подигли,

Са краљем да би смели зборити,
А јоште мање за шта молити.

Краљ Радослав. Мој деда, чедо, силни Немања,
Обичај тај је био увео,
Млађега свога жељу саслушат'.
Па кад на престо његов диже се
Мој отац, знадеш, Стеван Немањић,
Није им ни он нигда кратио
Пред престо краљев стати смирено,
Молбе и жеље своје изрећи.

Краљица Ана. Навика глупа, чудан обичај!
Што неко некад хтеде чинити,
Не мораш данас за њим пристати,
Нит' мораш, нит' ћеш више чинити.

Краљ Радослав. Негдашње радње оца ил' деде
И данас народ с хвалом спомиње.

Краљица Ана. Досада тешка, да бог сачува!
Пусти ме, сама дома ићи ћу,
А ти се с њима туна погоди.

Направи барем мало пролаза.

Краљ Радослав (војводама). К'о што сам рек'о!
(Оду).

Старац. Милост! Ох, милост!
(Одведу га)

ПОЈАВА СЕДМА.

Владислав и остали излазе из заклона.

Владислав. Јесте ли вид'ли?

Растислав. Грдне срамоте!

Радош. Велика брука!

Милугин. Тешка несрећа!

Станислав. Са брега камен то се одрин'о,
Пред собом крши, ломи, отима,
До нас је дош'о, нас ће смрвити.

Властољуб. Ил' ће се о нас можда разбити,
Комади од њег' тек ће причати:
У Срба беше јоште поноса,
О кој' се разби сила паклена!

Богдан. И моје груди брана нек буду,
Где ће се сила страшне бујице,
Матицом што се пени, уздиже,
Ваљајућ' дрвље, стење студено,
— У лаку пену само разлити!
Ево вам руке, крви и срца,
Ја вадим мача против престола,
На ком се вију гује, акрепи,
Што крвцу роду стално сисају.
Овог се часа крећем Андрији,
А ви се жур'те за мном ускоро,
Јер ја вам речју дајем потврде,
Да пријатељу своме хитате,
Да ће вас врло радо видети
У своме дому седа старина.

(Вади мач, а за њим и остали.)

Не бој се, земљо славе вечите,
Стубови витки, стојте весело,
Јер вама хита кита витеза,
Која ће за вас крвцу пролити,
Рад спаса вашег богу с' молити!
У братској слози много се може,
Кунем се, браћо. Помози, боже!

(Укрштају мачеве.)

ПРОМЕНА.

Пред бедемима замка кнеза Андрије у Хуму. — Ноћ.

ПОЈАВА ОСМА.

Пред великим вратима шета **стражар**. Долази **Завиша**.

Завиша. Ниси опазио никаква знака?

Стражар. Ништа. А и шта бих имао да опазим? Ноћ већ дубока, а богме и хладна. Али и време му је, јер је јесен у велико завладала.

Завиша. Лето је дошло и прошло, јесен издише, а код нас никакве промене. Све је, што нам казује разлику, само то, што око зими гледа бео покривач а лети суро стење с једне и скоро пусто, зеленило с друге стране.

Стражар. А кад слушам, да причају, како је некада овде било, заплакао бих се као мало дете.

Завиша. Некада је и кнез Андрија био друкчији. Волео је весеље, буран живот, веселе ноћи. А лов је био — кажу — тако сјајан, да данас ни код краља нема такве светковине. Кад се крене збор витезова у сјајној опреми на бесним ждралима, па кад зајечи ловачки рог — ех, то беше живот!

Стражар. Волео бих видети такав тренутак, ма се никад и не кренуо са том господом. А данас ти се скоро све већ и заборавило. Колико има, како се овим крајем није разлегао рог ловачки! А зверад ће ми једнога дана и уши одгрести. Е, ал' тако хоће наш господар, а онда мора бити и нама право.

Завиша. Па опет господара воле сви у Хуму.

Стражар. А ко би могао њега и мрзити? Он је истина строг али и правичан. Слабога помаже. Кад пре оно долажаху војводе и жупани, да га питају, хоће ли примити неке људе, што проповедају нову веру, он им је — а то су баш чули многи — рекао: „кад их гоне из других крајева српске земље, пустите их, нека нађу уточишта у мом закриљу.“

Завиша. То беху Богомили. Он им не тражи ни пара нити каквих радова, јер што му овако одељеном треба, то узимље од оближњих жуша. — Мир, неко долази.

ПОЈАВА ДЕВЕТА.

Властољуб и **пређашњи**.

Властољуб. Божја вам помоћ!

Завиша.

И теби увек!

Властољуб. Пријатељ вашег кнеза честитог,
Из града идем краља српскога,
Са важним послом амо долазим.

Завиша. Приступи ближе, брате незнапи,
У замак хајд'мо кнезу нашему.

Властољуб. На овом месту — ишту послови —
Са кнезом вашим да се састанем.

Стражар. Идем, да јавим.

Властољуб. Властољуб, реци, кнез му долази.

Стражар оде.

Завиша. Хај, тол'ко дана, па и година,

Овуда како ретко пролази
Весело путник послом путујућ!

Нит' гости амо скоро дођоше,

Да рујним вином, збором живахним
Прекрате своје дуге часове.

Песма се, тол'ко има времена,

Веселог срца, браће безбрижне,

Са овог крша није зачула,

Самоћа ова све нас отуђи.

Властољуб. Па је л' ти тешко тако млађаном

Живота дане тако трајати?

Не жели л' можда душа живахна

Забаве друге, лепше радости,

Весела лова, сложне дружине,

Часа бурнијег, жића бујнијег?

Завиша. Докле је јоште кнеза Андрије,

Не ћу са овог крша слазити.

А јунак жеље знаде обуздат'.

Властољуб (у себи). У Хуму сви ће тако казати.

Па опет мора сад још крочити,

Јер кад га тако воле манито,

Опасниј' биће, ако остане.

ПОЈАВА ДЕСЕТА.

Пређашњи. Андрија, носећи у руци хлеб и со; за њим
момци са буктињама.

Андрија (стане на врата).

С несане ноћи будан стај'о сам,

У дому своме да те дочекам.

Властољуб. А с овим часом све се склонило,

Некада што се криво чинило.

Андрија. Нек тако буде, тамни заборав

Дубином својом нека покрије,

Нек баца превез преко прошлости.

Властољуб. Од краља гођен теби долазим

С једином кћерју, благом јединим.

Примиш ли мене, она долази

У пратњи бојне моје дружине.

А кад се тамо вратим са тобом,

Нек нема више оног страшила,

С престола краљем што се назвало!

Андрија. Знамењем таким радо почињем,

У име божје гост ми постајеш.

WWW.UNILIB.RS Властољуб (прима хлеб)

На хлебу овом ја се заклињем,

Да часа овог не ћу никада

Презрети, кнеже. Бог нек чује то!

Андрија. На хлебу овом и ја кунем се,

Да си ми од сад мио пријатељ.

К'о госта драгог да те замолим,

Приступи, кнеже, двору мојему,

Да сложним радом напред крочимо

За једну сврху, једно надање! (Улазе.)

Завеса пада.

КАКО ЈЕ ПЈЕВАЛИЦА ИЗЛИЈЕЧИО ФРА-БРНУ.

ПРИЧА СИМО МАТАВЉ.

(Наставак.)

Зачуди се фратар, што му синовац не доноси воде и жераве у мангаљу, по што је звоно огласило јутро; зовну га два, три пута залуду, пак се диже престрављен и отиде у предњу ћелију, а кад тамо Бакоња слатко спава.

— Та-ако!! осижече се фра Брне, пак брзо дохвати са полице онај прутућ, којим га је мали чешао по леђима, и њим опшину синовца.

— Та-ако, је ли, магаре од магарета! Почеја си се већ господити, а!? Да те ја будим, је ли?...

Колико год на уранку тај колач бјеше немио Бакоњи, опет му прва помисао би: »благо мени, кад стриц не зна!« — пак весео отиде по воду, пак по огањ. Али по што брзо расприми камаре и крену на јутрењу, обузе га сумња, да који од фратара није дозвоао, или Балеган, који му иђаше у сусрет.

— А шта си ти ноћас радија, а? запита га кувар из даљега.

Бакоњи се прекиде дах и ноге му почеше клецати.

— Питам те: зар ниси спава ноћас, кад ниси мога' устати раније, него да ја звоним!

— Бо... лија ме трбу'! досјети се Бакоња.

— А, трбу' те болија! рече блаже Балеган. А, мој синко, за што идеш онлико? За што си ија онлику рибу синоћке? Ајде, ајде брже нареди што триба! рече, давши му кључ од цркве.

Бакоња се нешто прибра, али му дрхташе трска у руци, те с муком запали свијеће. Мувајући се по цркви, мољаше се: »Мој липи свети Фране! Ослободи ме овога пута, па јево ти се за... (Њаше да рече: заклињем се, али се предомисли)... па јево ти давам рич, да не ћу више!«

Фратри уђоше, те посједаше у двије клупе, са двије стране великог олтара. На десно сједоше: Пирија, Наћвар и Тетка; до њих Бу-

јас и Мачак. На лијево: Блитвар, Дувало и Вртиреп; до њих клекоше на голе плоче: Лис и Бакоња. Срдарине тога јутра бјеше ред да служи. Кад би он обрнуо њима плећи, а лице к олтару, онда је Бакоња гледао своје другове, који чеврљаху молитве, као обично, зижечајући; али кад би се Срдар окренуо пут њих, да их благосиље, онда би Бакоња оборио главу, јер се бојаше његова оштра погледа, који би могао продријети до дна душе Бакоњине, те видјети велику тајну — ако већ не зна за њу!

По што духовници изађоше, он крену логано за њима, перећи уши да ухвати што говоре. А кад пролазаше трпезаријом, држао се зида, готов да загребе, ако Срдар сјекне пут њега: »а ди си ти бија ноћас, а, мали Јерковићу, а?« Јер, све му се чињаше, чим онај отвори уста, да ће чути то кобно питање. Али Срдарина сједе да срче кафу, не осврћући се ни на кога. Онда Бакоња одахну и поче се удварати Балегану више но обично, а по што заложу, удари да прича којешта и да се смије. Другови му, мамурни, гледаху га зачуђени, па га оставише. Онда он замоли шјор-Грга, да га исприча у стрица, што кувар и учини. За тим се Бакоња јави фра-Тетки, питајући га, треба ли му што. Послије тога ослободи се чак да понуди Срдару своју службу.

— Баш ми трибају мала клишта. Ајде и' донеси из вигња! нареди Срдар.

Весели Бакоња сврну најприје у нову маћупницу, гдје не затече никога, пак отрча у млин, гдје нађе Букара сама. Бакоњи се учине, да колико је нагло крочио преко прага, да је у Букара са свим друкчији израз лица него ли обично. Али то му се само треном превиђе, јер на његово питање, шта се осамио, онај поче својим вјечитим: »је ли ја, је ли?«, гледајући глупо. Одатле оде ка ковачу, који се разговараше са млинарем, те прихвати клије-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

шта, препоручујући обојци да не одаду тајну. Јоште у скули био је веома помњив, у цркви о часовима хитар, што је опазио и стриц му.

— Данас ти је синовац вридан мимо браћу! рече Срдар за обједом.

— За то, што је добио јутроске маренду! одговори Наћвар, па исприча што је било и додаде на по уста: »а сад ми је жа', јер сам послин дозна', да га је болија дроб!«

То чу Мачак пак повједи дружини, а на то се Бакоњи отпетља срце, те удари у плач. Залуду су га другови тјешили, залуду га је и Балеган мазно — он једнако лијаше сузе. Доцније у скули умири се нешто, али кад почеше говорити, да ће исти вечери на сијело, он плану:

— Да бог да ја ногу сломија, ако ћу тамо више! Ти си ми крив, ти си ме навеја! поче корити Лиса.

— Па добро, не триба да се кунеш, ни да се инадиш! Не моли те нико, а не нагони те нико! одговори Лис мирно. Ми смо толико година ишли без тебе, па се нисмо стављали да нам ко фали. А велиш, да сам ја крив! Право велиш! Крив сам те доста, што сам те држа за друга!...

— Не ћемо тако! умијеша се Бујас, него ћемо да будемо прави другови. Што је теби тешко, то ја разумим, јер је и мени тешко било с почетка. Ти мислиш, да је велики гри', провеселити се мало у ово доба, уз месојеђе, а у нашим годинама! Ја не вељу, да баш није гри', али је са свим мали, управ гришак, који се може опрати са неколико круница и неколико дана покове уз пост... а знаш, видија си лани, ми се не исповидамо овим дуовницима, него дође један с двора. Дакле, те ствари боље ја знам него ти, ка' што су боље знали од мене покојан Шкоранца и Чимавица...

— Није то, него је он страшљив! рече Мачак.

— Ти лажеш! викну Бакоња. Нисам ја страшљив, нити је ико мој! Нисам ја из Бр-странова, окле си ти, ди су људи ка' козе!.. Јест, ка' козе, јер би један наш тира' вас педесет...

Умал што не дође до руку. Бујас му објасни:

— Ма, не вели он, Иве, да си страшљив од стра', него, знаш, од стрица, да не дозна, па да те не истира. А јево ти се кунем, да до тога дође, трибало би да нас сва четири истирају, јер би ми сва четири клекли на коллина, па рскли: »Немојте! јер колико је он крив,

ми смо десет пута више! Дакле, оразуми се, болан, па иђемо вечерас!«

— Не ћу! па не ћу!

Нећкао се два дана, а они не хтједоше без њега. То га, може бити, дирну, те трећега пристаде, те сва четири истијем путем и начином одоше на сијело, понијевши опет бурачу вина, које би Лис кришом паточио.

У мађуници им се нијесу надали.

Они се зачудише затекавши слуге већ на-кићене. Пред Бобаном, који бјеше прекрстио ноге иза пријеклада, стојаше велика дијва.

— Река' сам ја, људи, да ће доћи благо-слов! викну Шкељо, па поигра, машући капом.

— И ја сам то говорија, а ви: не! не!... тпу на на вас, него да се тријемо овом бљу-том!... тпу на вас! прихвати Дундак.

— Ма ви, људи, не дангубите и без нас! рече Лис. Окле то, да ми је знати?...

Бељан рашири руке и погледа врх себе у чађави димњак. »Од бога! а ја оклен?«

— А што лажеш, пасу један! рече Бобан, а језик му је запињао. А што крити од наши' ортакá, .. баш нека знају, јер триба да знају, па кад они постану редовници, нека боље пазе своје вирне слуге! Је ли вако, браћо, је ли? Ево виш, (обрну се Бакоњи, који сједе до њега), виш-ли магазин, а? Брава му је цила ка' мој длан — а мош видити, ако не виру-јеш. И врата су здрава, и све, помоз боже, а јопет, а сасвин тин: ш-ш-ш! вино у дијву...

— Кроз трстику, на моју душу! рече Мачак.

— Јок! не угонета: а-ја! то не би ва-љало! Друкчије се то чини, дите моје!.. А јопет што јест, то је Стипанова мирита... Дакле, једне вечери сидимо ти ми оде, снуж-дени ка' ришћани уз пост, а мој ти Стипан поче:

»Магазин је покривен даскама, а даске при-бијене клинцима, то знамо, али за што су кли-шта? За што нам је ковач друг? За што су нам грла сува, а вода нас раздваја од крчама? И за што, најпослинак, ми служимо светога Франу — милостив нам бија! — а губави Ба-леган дили нам пиће ка' свето уље...

— Е, рђа га убила! рече Дундак.

— Не привидај старијега! осижече се Бо-бан, пак настави: »е... ди оно остадо? А, да! Много је још ствари пита' вридни Стипан, на које нико није умија одговорити, али исте вечери одбисмо једну даску, пак се спушти онај, који је међу нама најтањи и најједнији, Дун-дак. После тога, јето, кад и кад отачемо, боме,

WWW.INULIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

опрезно и не по много, јер, јер, враг је и Ба-
леган...

— Ма је ово боље! запита Мачак, куц-
кајући прстима по бурачи. Ово ћемо најприје
у здравље вриднога Стипана! Да је жив и здрав,
ди бија да бија!

— Живија-аааа! сложише сви у глас.

Послије ђака обредише се лакомо слуге, као
да су се дочепали хладне воде у пучини љета.

— Ја би' да пролијемо ову бљуту! вели
Дундак.

Један чобанин уграби му дижву, пак стаде
преручивати у тиквице.

— Не ћемо тако, него ће ваљати ово на-
микарце сутра.

— Оставите мало од тога Букару и вик-
ните га! рече Бујас.

— Да.. да.. а знаш шта још? шапну
Тртак. Мало ракије да му приспемо, те ће му
прије задимити у мозгу.

— Тако, тако!... Ајд' амо, Букару! Ооо
Букарууу!

Довукоше га и опјанише много брже, него
ли прије, а и ђаци одоше раније.

Како је ријека једнако набрекнута била,
сијело је бивало неколико ноћи засопке. Ба-
коња се навикну, те је могао и устајати ра-
није. Колико је с прва затезао, сад је први
он наваљивао да се иде; а да се забашури
траг, био је он вјештији од другова.

Тако је трајало до уставака месојеђа, а
тај дап бијаше доцкан те године, бијаше у по-
ловини марта. Тога дана у вече скупљале би
се слуге у старој мађушници, у манастиру, и
слободно бјеше и њима и ђацима провеселити се.

Послије часова, Шкељо, омрчена носа, до-
чека фратре пред црквом.

— Овај је почеја зарана! вели фра Тетка.

— Ја сам доша' да јавим ништо вра-Брни
... Трибаће, дујо, још данас потковати Ку-
лаша, јер је обосија у обе придње.

— Та-ако! А ти ајде одма'! Нека се на-
реди све што триба, а јеве мене за тобом.

— Ајдемо и ми, кад је вако липо време!
рече гвардијан, пак одшеташе сви, и ђаци за
њима, до пред вигањ.

Тамо се окупили момци, сваки омрчен по
мало, а Букар сав црн као Арапин; око врата
му објесили вијенац лука, а за пас му ти-
снули ожег.

— Нема ту говора о поткивању! вели Наћ-
вар. Припа' би се и ђава а камо ли не плаш-
љив коњ!

— Анци! Баш и триба овако! опази Ср-
дар. Нека се учи!.. Изведите ви њега!

Букар изведе Кулаша, који је пратиоца по-
пријекно гледао. Бакоња га поче миловати. Шке-
љо му поднесе зоб у решету. Три, четири момка
опколише га, растегнувши коноп, којим ће му
стегнути ноге, да се превали — јер је био
упоран до зла бога, нити је било другога на-
чина да се поткује. С тога је фра Брне уви-
јек хтио да гледа ту работу.

Кулаш прињуши зоб, пак опрезно поче зо-
бати, ваљајући крупним очима од једнога до
другога. Слуге, мислећи да је већ згода, по-
вукосе коноп за крајеве, али коњ уграби прије,
те се пропе, одигавши Букара, пак се, два три
пута заособ, баци ногама. Кад му се опет при-
макоше, он учеста гађати и поче трчати око
Букара, који је чврсто држао оглав.

— Држ' добро! Држ! вичу му.

Фра Брне се појуначи, те се примаче, а
Кулаш зарза и напери пут њега копита, и да
Букар не повуче свом снагом к себи, разби
коњ своме господару куљу. Па онда чисто по-
бјесни, те се и фратри и слуге одмакоше.

— Држи, Грго, држи!

Букар, јадник, вуче, што икада може, тако
да му је оглав длане прежуљила, пак најзад
потрча уза њ мало.

Коњ оте мах и потече у сав трк.

Онда видјеше чудо.

Видјеше гдје човјек трчи упоредо с коњем!

— Пушти га! пушти! довикују сви.

Букар не пусти, него скрати оглав, па ни сто-
пе да застане, те се није могло знати, ко је бржи.

— Може ли се ово очима вировати!? рече,
крстећи се, Срдар. Је ли ово сметени Букар?
Је ли човик, или пас?

— Брзи су Буковичани, оца им њиова!
вели Бобан. Али је ово јопет прико изма!...

Коњ и Букар пролећеше испред цијелога
низа кућа, пак савише дуж ријеке. Фратри,
ђаци и слуге, препријечеше између вигња и ма-
ђушнице, те стадоше према води.

Сад видјеше друго чудо

Кад је коњ допр'о до неке врбе, преплаши
се, шта ли, пак поскочи малко на страну, а
у тај мах Букар му уплете прсте у гриву, пак
скочи на њ, полегну се и потјера га у сав
трк крајем острва, те га изгубише с очију.

— Е, ово је за приповист! вели Бакоња,
ударајући се руком по стегну. Да може 'ваки
бињаџија бити ко му драго, а не сметени Бу-
ковичанин! Е, ово је за приповест!...

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

Сви заграјаше, пак прекидоше, видећи, гдје Кулаш мртвуљасто краче под Букаром. Из коња је цурио зној, а коњушар не изгуби онај вијенац лука око врата, ни ожег иза паса.

— А си га укратија!.. А си соко! вичу му другови.

— Је ли ја? је ли? Ја ка' вељу....

— Носи те враг, бештијо! проговори Наћвар, који једва дође к себи од чуда. Нагрди ми коња, бештијо!.. Уведи га, Шкељо, и истари добро!...

— Је ли ја? је ли? Ја ка' вељу....

— Ма да ниси ти онај из Зеленграда, што може скочити из бачве у бачву? пита га Срдарина.

Сви се начеташе око њега.

— Како то? рече гвардијан.

— Ма прича' ми је фра Мартин Карињанин, који је бија парок у њи', да у Зеленграду бише човик, који је мога' утећи коњу најбржему и да је мога' трупачки скочити из бачве у бачву!.. Ђава би га зна', каза' ми је и име, али сам заборавија...

— Да ниси ти тај, Грго, болан?.. Кажи, јеси ли?

— Је ли ја? је ли? Ја ка' вељу....

— Немате рашта питати га за што! умјеша се Тртак. Никада вам не ће одговорити на оно, што га питате, него се онда више смете... Пуштите ви мене!.. Слушај, Грго! Ако си капац скочити из бачве, ајде рецимо и на ледину, а не у другу бачву, даће ти дуовници плету?... Оћеш ли?..

Грго се чешкаше, а веће му затрепаше.

— Даћемо му и дви плете! рече Тетка.

— И три! прида неки.

— И шест!.. Шест тврди' плета! прекиде Срдарина.

— Чујеш! Шест тврди' плета, јадан не

бија! Ајд! ајд! — па га одгуркаше пред маћушницу, гдје слуге изваљаше једну бачву, од прилике петнајстачу и увалише га у њу.

— Дакленка: оп! викну Дундак.

Букар промоли црну главу.

— Доли! доли! вичу сви. Чучни, па: оп!

— Ја би ништо река'! затутњи Букар у бачви.

— Па реци! Шта је!

— Ја ка' вељу, ако прибијем гњате...

— На биће твоје! Нека те враг носи! издера се Срдарина. Кад си већ ту, мораш скакати, па оба сломија. Ајде: оп!...

Букар излеће трупачки и стаде право пред њима.

— Бравооо! викну најпрви гвардијан, плештући рукама. Сви запљескаше и дадоше му одмах новце...

По подне се и ђаци обукоше у машкаре, те заједно са слугама манитаху све до првијех хладова, а тада се измише и преобукоше, пак сви поћоше у цркву на опросну молитву. Из цркве слуге поћоше у стару маћушницу, гдје им Балеган бјеше спремио масну вечеру и вина изобила. Мало доцније доћоше фратри и ђаци, пак сједоше на по се, иза пријеклада.

Бобан, тепајући, наздрави гвардијану.

Бујас — маличак и он весео — ослободи се — пак понука Букара, да он напије.

Гргу очи закрвавиле, љуља се, пак започе здравицу, без главе и репа, већ како он могаше.

Фратри се превијаху од смијеха.

Тако је трајало до поноћи, а тада је ред био да зазвоне звона, знак да почимље велики пост.

Слуге, колијећући се, поћоше и понијеше Букара, јер није већ знао за себе.

Балеган их испрати и закључа врата на манастиру — пак се утиша све.

(Наставиће се.)

АФРОДИТА.

РОМАН ИЗ СТАРЕ ЈЕЛАДЕ.

НАПИСАО ЕРНСТ ЕКШТАЈН.

Шеста глава.

а по сахата после тих догађаја седио је Харидим у великој једној изби у андронитиди на чекао Кидипу, која је хтела најпре да скине свечано одело, да се мало заложу па да онда оцу приповеди, како се њој свидело све о свечаности. Харидим је очигледно био нерасположен. Робови на пољу пред уласком у избу дошантавали су

то један другом а по свему им се видало, да чисто хоће да питају: „Шта ли ће нам господар тек рећи, кад дозна, на што се осмелио млади Аконтије?“ Ни један у целој гомили не би се био усудио, да саопшти архонту оно, што је сад већ продрло било до у најкрајње кутиће града Милита.

Ево ти и Кидипе. Но тек што је прешла преко прага, а роб јави, да је неко дошао у походе. Био

WWW.UNILIB.CA
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

је то Конон, који је искао, да га пусте пред архонта, па колико је Харидим жалио, што га баш сад буне у разговору с Кидипом, толико опет није могао да одбије свога узданика, већ с обзиром на то, шта ће помислити роб.

Блед, само тик под очима грозничаво зарумењен, уђе Конон. Већма по тинару по икада до сада јави се своме покровиоцу па се онда упне, да лепој Кидипи тобоже равнодушно рекне неколико усрдних речи — од прилике као човек, који је сигуран па не ће више да се отима о милост него само још мора мало да се улагује. Но глас му је звучио тако неприродно, тако туђински, да је Харидим брзо био на чисто, е Конон мора да савлађује страстан какав узбуђај.

„Шта је теби?“ запита га, заваливши се у столицу.

„Господару,“ промуца Конон а уз то погледа Кидипу, „не могу да се начудим, што тебе и ћерку прсветлог овог дома нађох ево тако мирне и тихе. Или ти зар можда не знаш, шта се десило? Да није Кидипа пређутала целу ствар у уверењу, да није бог зна шта важно?“

„О чему ти то збориш?“

„О недељу безочног Аконтија.“

Обрне се Кидипи:

„Ја сад одиста видим, да ниси ништа јавила о том догађају; али се ти вараш, ако мислиш, да тако олако ваља узети тај прекршај. Стаће муке и велике разборитости, да се могнемо одупрети последицама тога безобразлука, јер у народу држе страну издајници, па ако те не мрзи изаћи на трговиште, можеш чути, како бурно светина потврђује неприкосновеност те тобожње заклетве.“

Харидим се лагано био дигао.

„Говориш ли ти у сну?“ запита, набравши чело.

„Где се заклела Кидипа, кад — и шта?“

„Не замери ревности мојој,“ одврати Конон, „што сам заборавио да ти разложим, што у Милиту свет у свом чуду једно другом прича. Е а ти чуј па онда одмах да се посаветујемо, шта нам ваља чинити; јер што се већма ствар одуговлачи, то све опасније расти расположај у корист грешникову.“

У кратко сад Конон саопшти све. Кидипа је ћутећи слушала. Но Харидим је сваки час прекидао приповедача узвицима негодовања и презирања.

Кад је Конон свршио, прође Харидим неколико пута кроз избу. За тим стане пред Кидипу па је запита:

„Но, дијете? Шта велиш ти за тај догађај? Је ли све тако, како нам је Конон саопштио?“

„Од прилике је све тако,“ одговори Кидипа. „Нешто је већ домишљено али је у главном све истина.“

Харидим слегне раменима.

„Дива ми, да дрскост тога делије није тако и сувише бљутава и смешна, могао бих се још и наљутити! Је ли човек још кад год чуо такво што? Рукодеља, једва да је што више него роб, па дигао похотно своје око до ћерке Харидимове! Скитница једна, просјак лажљиви!“

Кидипа је ћутећи гледала у земљу. Кад јој је отац тако стао ружити Аконтија, дигне она наједаред главу. Испод дугих трепавица блесну пламен зрак, усне јој се стадоше мицати; но онда се утиша те не одговори ништа, по је чисто са задовољењем слушала даље, што је Конон у истој скали стао износити на Аконтија. Било јој је сад тако око срца, као да двоструко великодушно ради, кад места даје у зачетку оданости према Аконтију, јер је противник смелого момчета тако безобзирно навестио рат и под ноге стао бацати сваку правду. Да, предрасуде, које је дотле и сама гајила, вера у непрепловни јаз међу њоме и Аконтијем, страхоштовање према прастаром роду, од којег је истицала — све се то сад стало лелујати; јер — тако је она мислила — ред, који човека, као што је честити и племенити Аконтије, куд и камо ниже меће него надугога и мрскога Конона — такав ред зацело да није могао одговарати правој, неизопаченој вољи божјој. Те тако је Конон морао искусити, да од неправедна ружења пема горег средства, да љубав драгане према супарнику охладни.

Опет почне Конон.

„Ти се љутиш, Харидиме, и одиста се љутиш с разлогом. Но слушај, шта ти још горе прети. Чуо сам то од Олора — но канда зна већ сав свет. Аконтије, у уверењу, да је Кидипа озбиљски везана, још ће данас, можда већ за који час, доћи до тебе и запросити ћерку твоју себи за љубавцу. Архонт му не може одрећи! тако вели народ а Аконтије канда је истог мишљења.“

Харидим се јетко насмеје.

„Де нека покуша!“ рече поругљиво. „Пређе ли преко овог прага као повредилац мога достојанства, то ће одавде изаћи само у окових! У тавницу с проклетником, који мисли да може надмудрити архонта Милитског!“

С радошћу је опазио Конон, да огорчење Харидимово расти са сваком речју.

„Господару,“ рече смешећи се, „ако ћеш мене послушати, чувај се непромишљених накана. Још свима у ушима звони изрека ијонисте оног, а како је народ већ тако расположен, може ипак разложити као вероломство, што би само била праведна казна издајници.“

„Ја ћу пркосити народу, кад греди стазом лудо-сти!“ викне Харидим. „Ходи амо, Кидипа! Доканћу

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.rs

„Ја светињи тој, да ја располажем руком ћерке своје, а не глуп случај или детињска ћуд усијане главе. Ја знам, Кононе, да ти љубиш Кидипу и да већ одавна жудиш за њом, да буде твоја. Времену бих био оставио, да ускори вашу сvezу; но сад ме баш тоне, да без зазора употребим своје очинско право. Силом тога права ево вас заручујем, а теби, мој Кононе, остављам, да одредиш дан, кад ћете се венчати.“

Лице се Кононово сво зажари. Промуцавши неколико страсних речи у захвалу, зграби руку архонтову па је принесе на своје усне. За тим се са чудном поданошћу, које није у њ било ни у обраћају с Харидимом, обрне Кидипи. Ћутећи и непомично стојало је девојче крај тучнога кипа, у малом палика споменику оном у улици крај пристаништа. Девојачке њене црте, иначе тако благе и љупке, сад су први пут одавале очигледну сличност са крутим, одрешитим лицем славнога јој прадеде, који је изгледао да непрестано заповеда и непрестано одриче. Но пре но што је Конон могао њојзи прословити и једну реч, као гром из ведра неба зачују се ове речи: „Аконтине, вајар из Миласе, моли узоритога архонта, да га пусти преда се.“

Кад је роб пријавио Аконтине, наједаред је ожирила Кидипа; образи јој се зажарише, усне се расклопише а груди јој се стадоше надимати, као да траже даха. Конон се чисто пренеразис, реч му застала у грлу, обе се руке стискоше у песницу. Но тек Харидим! Тај је узалуд гледао да свлада своје узбуђење; роба, који му је срамни тај глас донео, тако је погледао, као да је рад да га стрмоглавце натраг гурне преко прага.

„Хоћеш ли га пустити преда се?“ запита Конон, кад Харидим још никако не рече ни црно ни бело.

„Хоћу. Баш сам рад да видим, докле ће делија тај терати свој безобразлук и шта ли ће навести, да својој занесењачкој комедији ијоле даде нека права. Протесилају, реци му да уђе!“

Полак минута прође у запету чекању, док се Аконтине не указа на вратих.

„Да сте ми здраво!“ назове им он чисто клонувим гласом.

Нико се не одзове.

„Ја дођох,“ настави Аконтине, „да заиштем опрштење у архонта за дело, које ми је наложио сам бесмртни Јерот.“

Наједаред умукне. Сад је тек опазио љутита бледа лица у оба мушкарца, који су га гледали као пардосани из заседе. У Конона га тај душмански поглед није изненадио; није њега Конон ни до сада баш лепо гледао. Но како ли се променило лице архонтово, које је иначе било тако мирно и господ-

ствено! Аконтине је са свим био спреман на то, да ће пасти у немилост, да ће наићи чак на огорчење; да га није на то навео Меланип, у опште се не би био ни усудио доћи у дом Харидимов, јер је нада његова при свему, што се збило, била на врло лабаву темељу; но душмански поглед, који га је из оштрих очију Харидимових чисто секао, превазилазио је и крајње, чега се сиромаш Аконтине плашио.

Конон, који је приметио његову збуњеност, уживао је, што му је супарник тако понижен. Што се несигурије осећао Аконтине, тим се пре могло претпоставити, да ће љутита једна реч Харидимова доста бити, да потисне младића натраг у границе потчињенога му положаја. Од своје ће воље Аконтине изјавити, да се каје, што је учинио ону лудорију, па да се одриче свака и најмањег права. Том је изјавом онда Харидим ослобођен те не мора са своје стране одбијати и одрицати, па бар сујеверни народ не ће имати разлога, да се озловољи и узбуди, а Конон је знао, како би лако у те дане Афродитине славе, где толике хиљаде врве по улицама, и најмања зла воља могла дати повода озбиљним превратима. Одавна је већ у Милиту била јака странка, која је час отвореније, час сакривеније опозицију терала против савета а нарочито против особе архонтове, а једаред је већ дошло било скоро до отворена конфликта — тада наине, кад је била реч о избору посланства у Атину и Коринт. Конон, колико се иначе слабо натицати могао с Харидимом у државничком таленту, ипак је овде бистрије умео да провиди чудну ту ситуацију, јер је Харидим у неизмерноме свом поносу и самосвести својој презирао народ и сувише се мало обзирао на противничку струју.

„Ја дођох,“ настави млади вајар, „ако је дична Кидипа вољна, да бесамртној богињи веру одржи...“

„Да си ћутао!“ прекине га у речи Харидим, који се дуже није могао да свлада. „Дошао си, да довршиш, што си у светилишту богињину започео. Но ја сам накан, тако те дочекати, како заслужујеш.“

За час се стиша па ућути. По неумољиву изразу лица му могло се очекивати, да ће још тога часа заповедити, да Аконтине ухапсе. Одиста су на пољу на дворишту мислили робови, да се цело то не ће добро свршити. Очекивали су сваки час буру па су слуктили, хоће ли их архонт позвати; но није било, како се они надали.

Харидим се предомислио.

Учинио му се, да достојанство своје крњи, кад ту ствар узима сувише озбиљно. После мале почивке почне са свим друкчије. У придужену му се гласу огледало, како тобоже одбија заслепљеноме грешнику на младост па лако-иронично сажалева јадника, који се усудио затражити пријатељство узвишенога дома

владалачког. Што се архонт више уживио у ту своју срећну улогу, тим је био све задовољнији са собом и са одиста генијалним расплетом, који му је дошануло његово оштроумље. Извињавао је, бранио је сад Аконтија. Јерот, силни тај делија, завео је младића на стрме врлети. Појмљиво је било, да се заљубљеник, кад га је једаред обузео занос чежње му, није страшио ни најсмелијега покушаја. Харидим је то опростио; шта више вољан је био да младоме уметнику при свем том прекршају милостиво сачува топло саучешће своје те да никако уметник не испашта, што је човек овде згрешио, — ако се Аконтије сад у последњем часу опамети те отворено изјави, да није добро урадио.

Срџба архонтова надражила би била младића на отпор, на енергичан бој; ова пак напрасна мирноћа, ова снисходљивост, ово сажаљење збунило га је и обезоружало. Сад је више но икада осећао, да је тежио за нечим, што не може бити. Хладна равнодушност у цртама Кононовим, који се добро чувао, да презорним држањем не одузме важност речима, што их је Харидим изговорио, учвршћавала је младога уметника у немирноме му расположењу. Дакле и Конон канда сматра целу ствар као малу неприлику, коју није вредно ни у претрес узети!

Можда Аконтије скоро не би могао био свладати тај осећај скрушености; можда би се ћутећи био повукао, да тек доцније покуша обновљен нападај — да му се поглед није сусрео са очима Кидипиним. Од онога часа, кад је ступио на праг, са свим је задобио за себе Кидипино срце. Дивни лик младићки, тако племенит, снажан па ипак сав обузет љупкошћу чувствена зазора, у са свим се новој светлости указао девојчету, што љуби. Кидипа је сад опазила да Аконтије и у сјајној околини тих мраморних стубова, тих бујних ћилимова, тих златотканих завеса ништа не губи, да изгледа господски и као владар, чак и кад се разговара са силним архонтом. — Тако јој несташе и последње бојажљивости те што је из очију њених сад засијало у сусрет младићу, то је била права милошта, која се без устручавања диви, која се до љубљеног предмета диже а не мисли, да слази до њега са висине своје.

Аконтије је разумео тај поглед. Нов му живот протруји кроза све жиле. Стресе са себе, чиме му је лукава речитост архонтова тако намамно душу опчинила, па чврстим гласом прозбори:

„Харидим не зна за моју накану. На што сам се усудио, није се десило у заносу напрасна надахнућа, него је било промишљено и урађено са чврстом одлуком, да се изведе до краја У сикосу храма Афродитина заклела се Кидипа, да ће бити моја; ја је

сад узимам за реч. Архонте града Милита, ја просим твоју ћерку!“

„Будало!“ промрмља Конон.

За тим се обрне Харидиму:

„Смем ли му одговорити?“

„Не,“ забрани архонт. „Шта би му и могао рећи? Твоји разлози не ће више изградити, но што су израдили моји; на одиста чисто ми је блутаво, да добра савета дајем занесењаку. Одговори му ти, Кидипа. Реч једна од тебе можда ће га исцелити те ми уштедити нужду, да га каштигујем.“

Лепа Кидипа спусти очи.

„Бабо,“ рече, „бојим се, да ћеш се ражљутити; али ћеш и сам морати признати: на што се ко закуне у сикосу Афродитину, то мора и одржати.“

„Шта то значи?“ запита Харидим.

„Завет се не сме погазити!“ настави Кидипа, „тако је опоменуо ијониста. Ћерка Харидимова пре свију осталих становника Милитских мора слушати, што се ту наређује; јер она је сама била некако као пророчица неудаће, која прети Милиту.“

Харидим разрогачио очи па их не скида с девојчета.

„Тако ти свију богова, разумем ли ја добро?“

„Да, бабо! Аконтије ће ми бити војно мој — јер сам се тако заклела. А ти, који бдијеш над свим законом, не ћеш ваљда хтети, да ја оскврним свој завет.“

„И ти смеш јадну ту маштанију заветом да назовеш?“

„Вараш се, бабо. Завет је свака присега, која нам у светилишту у име Афродитино сађе с усана. Ако није била воља небеске богиње, да се заветујем, што је онда тако удесила, да ја јасно и разговетно прочитам, што је Аконтије написао? Ти знаш, кад штићеници Афродитини пламте правом љубављу, онда им она допушта и лукавство; нама пак не приличи с богињом се препирати и мудровати.“

„Несрећна девојко,“ викне Конон сав ужаснут, „зар хоћеш да се жртвујеш?“

„Да се жртвујем?“ кликне Кидипа. „Знај, Кононе, да Афродита, где даје милости, штићенику своме не дарује само руку обећане драгане, него и срце јој и душу. Ја љубим Аконтија.“

Наштаде тишина после те изјаве.

Харидим и Конон убезекнули се са неочекиваног тог обрта Аконтије чисто задрхтао од тешке среће и миља; на слепим му је очима врела крв; дигао је руке, као да хоће на срце да притисне љубљено девојче; али није могао ни словца да изустити.

„Натраг!“ зачу се најзад претња Харидимова. „Хоћеш ли да те за точак вежем као издајника Иксијона? Нигда више не ћеш ти прећи овога прага,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

који је обешчестило твоје недело. На поље, проклетиче! Па да се Кидипа заветовала у свим храмовима овога града, ја бих порушио, што је и онако већ ништаво. Кононе, отпрати вереницу своју до дворишта гинеконитиде! онде ме причекајте! Ја ћу се догде побринути, да у будуће будемо поштеђени са таквим налепама.“

„Господару,“ рече Аконтије, побледивши, „преклињем те . . .“

„Јеси чуо, одлази одавде!“ викне разјарени архонт.

„Остај здраво, Аконтије!“ зачу се глас Кидипин.

„Уздај се у Афродитину милост.“

Скоро ван себе изађе Аконтије на двориште. Погледи робова јасно су му казивали, да није остало тајна оно, што се десило у одаји архонтовој. Колебајући се међу клонулошћу и блаженством пође кроз пространи ходник. И ту је срео неколико слугу, који су га чудно гледали. Пред њима је морао поцрвенити. Тако је онда доспео у пропилејон, што је о неколико степенa био виши од трговишта.

„Ево га! То је Аконтије, љубимац богињин! Благо њему! Да живи Аконтије!“ орило се са свију страна.

„Како ли ће се Конон жестити!“ повиче суров глас плећатог неког радника.

„Баш аферим! И право је, да пропадне тај, што презире народ!“ промумла други један а јасан се смех заори по трговишту те повуче са собом и удаљеније, који нису знали, о чему је реч.

Три до четир роба изашли су били с Аконтијем. Око њих се сад свет стао гурати па их увукоше у грају, а Аконтије је још једнако стојао међу предњим стубовима пропилејона, као да не схваћа, шта то тако чудно узбуђује те гомиле.

Баш је хтео да се сиђе низа степенe а оно се диже нова граја. Робови су били исприповедали, како Харидим одбија смелогa просиоца. Светина стаде мрмљати, мумлати, гурати се, те је изгледало као кад се море стане комешати пред буру.

„Стој!“ повиче најпредњи, уједно и најдрзвитији. „Хоћеш ли зар и ти сам да допринесеш, да се покази заклетва те да град буде каштигован за ту опачину? Изведи неву своју, Аконтије! Не бежи као кукавица! Архонт се мора покорити, где богиња заповеда.“

Не знајући шта да ради те бојажљиво гледајући у тишму опази Аконтије бледо, духовито лице младога Олора, који му се јављао храбрећи га. За тим види, како се Олор окренуо светини те јој стао нешто говорити. Вајар није могао чути, шта то млади Милићанин говори; али да његово живахно гестикалисање иште то исто, што су му довикивали из предњих редова, то је познао по дејству. Десет се до двадесет руку дигло, као да потврде глас народа

а за тих десет двадесет дођоше их и стотина. „Заклињемо се Кипридом, да ћемо бранити право и задану веру!“ тако се орила заклетва, коју је Олор узбуђеној светини метнуо у уста, па све се даље напред гурали до дворане пропилејона.

Није то била само лична оданост према Аконтију, што је навело младога Олора и присталице му на ту грајевиту демонстрацију, него политичка намера. Олор, још до скоро равнодушан према државним стварима, јер је живио пола за уживање а пола за знанствене студије, на ново је био посвећен у тежње оних незадовољника, који нису одобравали једнострано, свим новотаријама противно држање савета те гледали да мало обрну начела, по којима се у Милиту владало. За неколико је недеља Олор у тој странци заузео положај, какав је одговарао његовом личном уважењу и ванредној му одарености. Главни је захтев те странке био, да се савет у најпредњачком смислу допуни двадесеторицом чланова, које би ваљало бирати из тако званих нових породица; но за тим битно да се измене и архонтско достојанство, које је мало по мало постајало наследно, јер је савет већ бацио био око на Конона, будућег зета архонтова, те да се тако избегне оно, што је бојажљивцима изгледало, да се не даје избећи, а то је: тираника. Ништа дакле тој опозиционој странци није могло тако добро доћи, као случај у храму Афродитину. Буде ли Аконтије зет Харидимов, то је онда властољубиви Конон уклоњен за свагда; а о томе, да ће можда Аконтије узети на себе улогу Кононову, није већ због тога могло бити ни речи, што он није био рођен у Милиту и није имао грађанског права. Према томе је захтевала политичка тактика, да се брани светиња оне заклетве те да се Аконтијева нада потпомогне, а незадовољници су безобзирце послушали тај захтев. Нигда још нису тако од речи до речи узели исказ ијонисте, нигда још нису тако живо изнели пред очи опасност, коју је прорекао исказ, као овде у тишми на агори. Глас о држању Кидипину још је већма раздувао жеравицу. Имали су тако савезницу у сред окола непријатељскога. Са мало само смелости и вештине па је победа сигурно њихова.

Ларма са трговишта продре и у дворе архонтове. Архонт се најпре зачуди шта је, но кад дознаде подробније, баш се ражљути. Остави Конона сама с Кидипом па изађе на пропилејон, којем се на најдољне степенe народ већ попео. Аконтије се наслонио на најпредњи стуб па се замислио.

Кад се указао господар, гомила мало устукне. Само се Аконтије није ни макао.

„Шта сте ради?“ повиче архонт, кад се вика мало стигала.

Опет се из гомиле диже до сто руку.

„Хоћемо, да се испуни, што се Кидипа заветовала,“ заори се у хору.

Харидим побледи.

„Милићани,“ викне снажним гласом, ко би од вас — па био ма и најнезнатнији занатлија из предграђа, трпио, да му се незвани плету у његове породичне послове? Сваки је слободан човек господар у својој кући: дајте дакле исто право и архонту па не усуђујте се од сад вређати онога, коме сте дужни одавати част и поштовање.“

„Ми те поштујемо и ценимо, али ваља и ти да испуниш завет,“ одгонене народ.

Архонт се осврне око себе. С обе стране пропицејона стојало је шест до осам људи на стражи, а имали су копља и сјајне штитове, округле као јаје. Харидим је осећао, како га је споао гнев, како је само о концу висило па да људима својим довикне кобне речи: „Растерајте ми светину с трговишта!“ — То би зацело био крај његовој влади, па сад оружани стражари послушали његов налог или не. Није се могло ни замислити, да ће тако мало њих стражара моћи одолети светини а овде је одсуђивала незадовољничка странка.

Харидим је то канда осећао па се с тога и савладао; покуша срећу у некој благостивности, која је звонила некако извештачено.

„Пријатељи и грађани!“ рече, скрстивши руке. „Ја се одиста чудим. Очеvidно сте ви на криву путу; лажно су вас известили о ономе, што се збило у сикосу храма Афродитина. Но мени је баш стало до тога, да се моме Милиту разложи прави склад целе ствари. Сутра у ово доба јавиће вам одавде са степена пропицејона гласник, како се све десило; увидићете онда, да сте лакрдију узели за свету збиљу, да се Кидипа није никад ни заклела.“

Светина се на те речи ускомеша но наједаред се стиша, као да је когод очарао. Нико сад од себе гласка да даде. А шта је било? Сама је Кидипа изашла била из врата па стала до архонта, склопивши руке.

„Опрости, бабо!“ рече плачући. „Није народу лажно јављено, него вођи његову. Што се по Милиту прича, сушта је истина. Ја сам се свечано заклела: Аконтије из Миласе биће мој војно. Па немој дакле да се опиреш томе. Не љути ми се, бабајко мој, но положи руке твоје Кидипе у руку драгога ми Аконтија па ћеш тако покасти, да штудујеш богињу и свету реч ијонисте.“

Харидим није кадар био да прослови и једну реч него ју је узверено само гледао, а она се онда сађе низа степене па приђе Аконтију.

„Ево, узми ме!“ рече смећећи се.

Народ стаде бурно клицати, Аконтије ухвати девојану за руку а Кидипа се, сва срећна пресрећна па ипак бојажљиво, осврне своме опу.

„То не ће бити!“ викне Харидим, као да се наједаред пробудио. „Шчепајте га, људи! Несрећника, који ми залуди ћерку, водите у тамницу. Напред! што оклевате?“

Било је прекасно. Кад је народ видио, да се прети Аконтију, а он ти се онда тек стаде комешати. Па ни силовиту опомену Кононову, који је дотле стојао мало натраг, не послуша ни један од оружаних.

„Мир, Милићани!“ продера се громак неки глас. „Ево хоће честити Олор да беседи.“

„Узорити главару овога града,“ поче млади племић. „У име овога узбуђенога становништва, које стрепи за твоје добро и за своје, преклињем те: не опири се вољи богињиној! Ти познајеш свет па знаш како људи суде. Не мисле сви грађани као ја и ево пријатељи, што су ту с нама. Непријатељски елементи вребају само згодан тренутак, па да покваре свети ред. Тешко онда општини и онима, који је заступају, ако се деси несрећа, која би се могла разложити као казна богињина за то, што се погазила њој задана вера. Видиш, господару — све и да се није Кидипа заветовала — а она сама признаје, да јесте — ти би као мудар руковођа наше судбе морао ипак ићи за тим, да се задана вера одржи, јер сав Милит верује у то. То баш и јесте терет и брига узоритих звања, да им носиоци не могу делати, као најнезнатнији у народу. Моћ и величанство задају и дужности, ограничавају слободу ономе, који их извршава, приморавају човека, да угуши самољубље и све себичне тежње. Како је истина, што ја говорим и како савршено исказујем вољу целокупнога грађанства, то нека докаже одобравање, са којим ће народ пристати уз усклик: „Да живи Аконтије, зет Харидимов!“

Олорова је беседа раздрагала и равнодушније. Из хиљаде се грла заори по трговишту: „Да живи Аконтије, зет Харидимов!“

Шкргућући зубима уђе Конон у кућу. Појмио је, да је за сад он изгубио. А и Харидим, поплашивши се елементарне те силе, којом му је воља народа закуцнула на врата дворима, и не знајући, како да тумачи, што га оружани његови људи не слушају, са свим се смео. Жудња за владом била је у њ снажнија, него аристократска гордост и понос породични. Како је јогунасто, како презорно иначе појединца дочекивао из гомиле тих жестоких букача: пред свима њима уједаред се преобразио.

„Подај Аконтију руку!“ продере се онај громки глас од мало час. „Народ тако хоће, а народ овде заповеда!“

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.ONLINE

И гле, Харидим, владар-архонт, највећи племић међу племићима, пригну главу. Несигурна крока приђе Аконтију — и са победоносним смешењем угледа бледи Олор призор, каквом се и у најсмелијим својим сновима није ни падао. Аконтије, вајар

из Миласе, левом је руком држао Кидипу за руку а десном оца њена — пред целим народом примљен у крило те породице, којој се нису никад смели приближити ни први и најслављенији младићи у Милиту.

(Наставиће се.)

К О В Ч Е Ж И Њ

Г Л А С Н И К.

(Кружокъ славянскій) зове се дружина, коју је крајем фебруара о. г. основала пољска и малоруска омладина у Лавову (Лембергу). Доносимо овде годишњи извештај тога друштва, као што га је донео „Одјек“ по малоруском листу „Товариш“-у, што поче недавно излазити у Лавову: „Иницијатор и вођа дружини био је г. *Радослав Кошуткић*, Србин, који је ради студија својих о словенству пробаио два семестра на универзи својој. Смр је „Колу словенском“, да упозна чланове своје с културним животом, литературом и науком словенском. Да би постигло задатак свој, скупљало се „Коло словенско“ правилно сваке среде из почетка у дворишту „Читаонице академијске“, а доцније у универзитету. На седницама читана су разна предавања, а чланови су водили врло живе дебате. На првој главној скупштини изабрало је „Коло словенско“ дра *А. Каљина*, проф. слов. филологије у Лавовској универзи, за претектора свог. Проф. Каљина долазио је на сваку седницу, узимао последњу реч при дискусијама и ауторитетом бранио „Коло словенско“ од разних сумњичења, од полицијских инсинуација и денунцијација. „Коло словенско“ има неколико Бугара, а међу почасне чланове рачуна: проф. Пташицког из Петрограда, дра Прохаску историчара, дра Кл. Ханкевича, дра Сјемјењскога и друге. Осим предавања старео се одбор „Коло словенског“, да чланови науче што више словенских језика и за то је г. Л. Барски предавао Пољацима првог течаја *малоруски* по три сахата недељно, а другог течаја г. Кошуткић четири сахата недељно *српски* језик. На српском језику било је редовно до 40 слушалаца. У одбор били су изабрани: *Радослав Кошуткић* за председника, *Лудвиг Барски* (Русин) за пероџу, *Антоније Сјевицки* (Пољак) за благајника. — Месеца маја приредило је „Коло словенско“ *Гундулићево вече*, на ком је Р. Кошуткић читао своју расправу: „*И. Гундулић, српски песник спомне дубровачке*“. — Између осталих предавања и реферата читао је Р. Кошуткић: „*Хајдук Вељко Петровић, јунак из устанка српског 1804.—12.*“, па: „*Опадање и препорођај књижевности четке*“ и „*Препорођај књижевности словачке*“. Предавања су држали чланови или пољским или малоруским језиком. — И ове је године обновило друштво свој рад.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

— Из „Хришћанског Весника“ прештампана је у засебну књижицу расправа пароха *Димитрија Русарца* под натписом „*Како је постао данашњи број заповедних празника код Срба?*“

— „*Лепа туђинка*“ зваће се збирка песама, које је са страних језика преневао омиљени песник *Вл. М. Јовановић*, кога читаоци нашег листа врло добро познају, јер је један од највреднијих и највернијих сарадника нашем „Стражилову“. У збирку ће ту ући преко сто песама а заступљени ће бити немачки (Лесинг, Шилер, Биргер, Клајст, Хелдерлин, Фрајлиграт, Фалерслебен, Хајне и др.), француски (Лафонтен, Беранже, Виктор Иго, Аларед де Мисе, Франсоа Хопе и др.), енглески (Burns, Мооге и др.), руски (Пушкин, Хомијаков, Ђермонтов и Некрасов), румунски, грчки и мађарски (Гарај и Петелија) песници. Једна трећина прпева штампана је по листовима а две трећине нису до сад још угледале света. Збирку ће издати А. А. Славуј, штампар у Шапцу, но само тако, ако се до Божића ове године пријави довољно претплатника. Цена ће бити један динар. — Била би одиета жалост, кад ова збирка, коју унапред можемо својски препоручити пријатељима лепог песништва, не би могла изаћи на свет са нехата и слаба одзива читалачке публике. Та Вл. М. Јовановић је песник чистога соја те заслужује више него обичну пажњу.

— Наш поштовани сарадник *Марко Цар* саопштио је био један део својих успомена с пута у Италију под натписом „*Венеција*“ у подлиску Задарског „Срског гласа“ (бр. 7.—20. о. г.) па је сад те занимљиве и духовите своје белешке издао и у засебној књизи. Тај је путопис, као што смо већ једаред (види 22. бр. „Стражилова“ од ове године стр. 352.) јавили нашим читаоцима, имао угледати света као саставан део опширније књиге под натписом „*Из нове Италије*“, но писац је, као што каже, због многих недаћа морао одустати од своје намере.

— Под уредништвом нашега цењеног сарадника дра *Лазе Томаковића*, који се из Ердег-Новог преселио на Цетиње те онде управља државном штампаријом, изаћи ће концем овог месеца, после пуних педесет година, „*Грлица*“, црногорски календар са шематизмом.

САДРЖАЈ: Андрија Хумски. Трагедија у пет чинова. Написао Андра Гавриловић. Први чин. — Како је Цјевалица излајечео Фра-Брун. (Наставак.) — Азродита. (Наставак.) — Ковчежић. Гласник. — Књижевне белешке.

СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 ф. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 н. на по год., 1 ф. 25 н. на четврт год. — За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 ф. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад. — За Србију прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

СРПСКА ШТАМПARIЈА ДРА СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА У Н. САДУ.